

2021
INTERNATIONAL YEAR OF
PEACE & TRUST

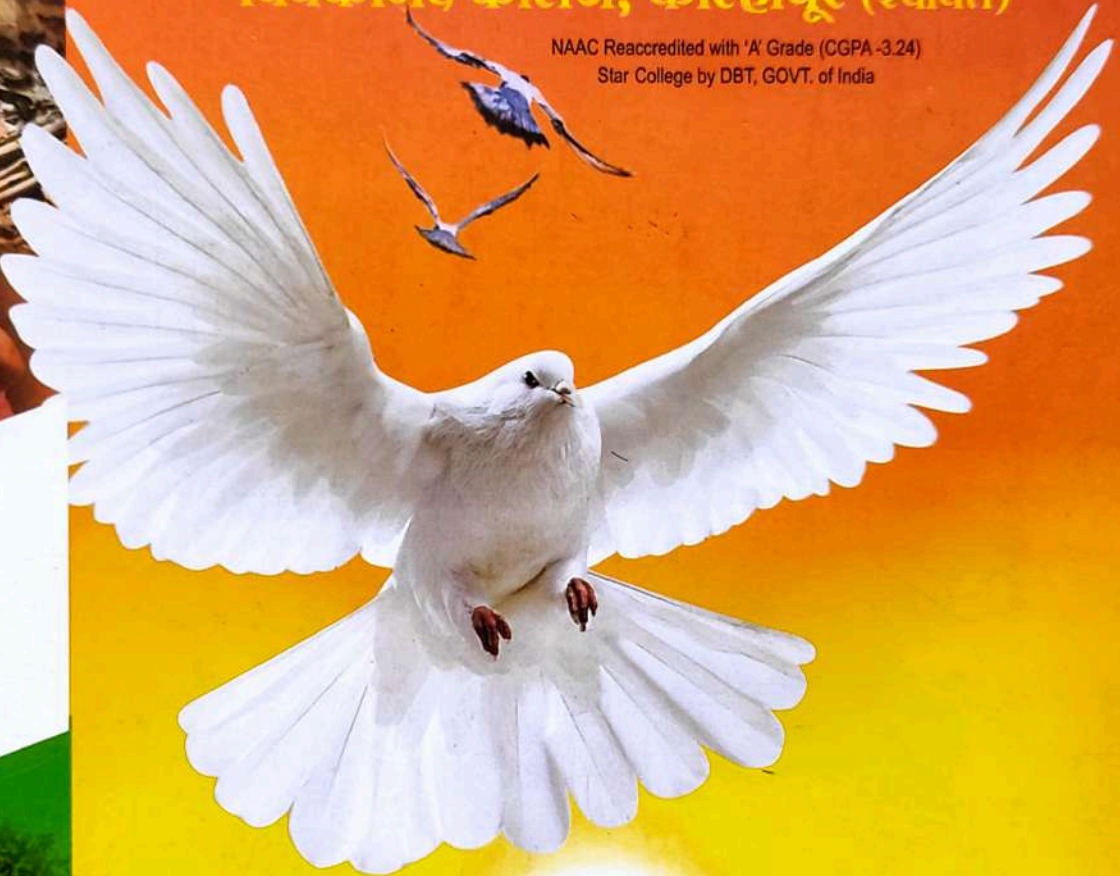
कोल्हापूर (स्वायत्त)

विवेक

२०२०-२०२१

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

NAAC Reaccredited with 'A' Grade (CGPA -3.24)
Star College by DBT, GOVT. of India

कोल्हापूर (स्वायत्त)

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

NAAC Reaccredited 'A' Grade with CGPA 3.24

STAR College by DBT, Govt. of India

विवेक

५५ वा
वार्षिक अंक
२०२०-२१

॥ कला ॥ क्रीडा ॥ भाषा ॥ साहित्य ॥ संस्कृती ॥

डॉ. आरिफ शौकत महात
संपादक

प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार
अध्यक्ष

कोल्हापूर (स्वायत्त)

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर वार्षिक नियतकालिक स्पर्धेत सातत्याने क्रमवारीत स्वतःचा अभिजातपणा ठसविलेले सर्जनशील वार्षिक नियतकालिक.

■ मुखपृष्ठ संकल्पना :

श्री. अतुल सदानंद कापडे
बी.ए. भाग ३

■ छायाचित्रण व अंतर्गत रचना विभाग :

प्रा. संतोष कुंडले
प्रा. राहुल इगवले
प्रा. रवी सुतार
प्रा. एस. व्ही. उपळावीकर
प्रा. राजश्री पाटील
डॉ. विशाल वाघमारे

■ अहवाल विभाग :

डॉ. एस. आर. कट्टीमनी

■ मुद्रक :

श्री. मुरारी मुद्रणालय, कोल्हापूर.
९८९०१७७०७७

विवेक

■ संपादक मंडळ ■

अध्यक्ष :

प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार

संपादक :

डॉ. आरिफ शौकत महात

विभागीय संपादक : वरिष्ठ महाविद्यालय

मराठी विभाग	प्रा. बी. के. गोसावी
हिंदी विभाग	डॉ. डी. आर. तुपे
इंग्रजी विभाग	डॉ. के. डी. तिवडे
विज्ञान विभाग	प्रा. एस. एच. नदाफ

विभागीय संपादक : कनिष्ठ महाविद्यालय

मराठी विभाग	प्रा. ए. के. पाटील
हिंदी विभाग	प्रा. एम. ए. पिरजादे
इंग्रजी विभाग	प्रा. सौ. एस. एस. भोसले
संस्कृत विभाग	प्रा. सौ. एम. ए. शिंदे
कन्नड विभाग	प्रा. सौ. यु. आर. हिरकुडे

संपादन सहाय्य :

प्रा. किरण पाटील
प्रा. डॉ. प्रदीप पाटील
प्रा. सुनिल जगताप
प्रा. बी. के. गावीत
डॉ. सौ. नीता पाटील (ग्रंथपाल)
श्री. एच. एस. साळूंखे (सहाय्यक ग्रंथपाल)

कार्यालयीन सहाय्य :

श्री. सी. बी. दोडमणी (प्रबंधक)
श्री. ए. एस. पवार (कार्यालयीन अधीक्षक)
श्री. आर. बी. जोग
श्री. बी. आर. करपे
श्री. एस. एच. दुर्गळे
श्री. रवी चौगुले (सेवकवर्ग प्रतिनिधी)

संपादकीय

सृजन, रसिक वाचक हो !

विवेकानंद महाविद्यालयाचा भाषा, साहित्यकला आणि संस्कृतीचा आविष्कार असणारा शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ चा 'विवेक' वार्षिक अंक आपल्या हाती सुपूर्द करतांना मनस्वी आनंद होत आहे. विद्यार्थ्यांच्या साहित्य लेखनातून साकारलेला, महाविद्यालयाच्या कामकाजाचा वेध घेणारा आणि विविध कलागुणांची जोपासणा करणारा हा 'विवेक' ज्ञानरूपी अंक प्रतिभेच्या सृजनात्मक कलात्मकतेने नवनिर्मितीची आस्वादकता जोपासणारा आहे. हा अंक विद्यार्थ्यांच्या हाती सुपूर्द करताना मला विशेष आनंद होत आहे.

शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी १९५४ साली श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेची स्थापना करून शहरी व ग्रामीण भागातील मुला-मुलींना शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून दिली. डॉ. बापूजी साळुंखे शिक्षणाचा प्रसार करणारे मानव्याचे दीपस्तंभ होते. "ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार" या ध्येयवादाने प्रेरित होऊन त्यांनी महाराष्ट्र व कर्नाटक भागात शाळा, महाविद्यालये काढली. सत्य, शील, प्रामाणिकता, त्याग व पिळवणूकीस आळा ही पंचशील तत्त्वे अंगी बाणवून जीवनाची सार्थकता शिक्षणातून साधता आली पाहिजे, हा विचार त्यांनी रुजविला. या ज्ञानरूपी शिक्षणमहर्षींना त्यांच्या सुविद्य पत्नी संस्थामाता श्रीमती सुशीलादेवी साळुंखे यांनी सतत साथ-सोबत केली. त्यामुळेच शैक्षणिक कार्याचा विस्तार करणारी ही संस्था नावारूपाला आली.

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था गेली ६७ वर्षे राष्ट्रीय व सामाजिक बांधिलकी जोपासत शैक्षणिक क्षेत्रात उल्लेखनीय कार्य करीत आहे. अनेक शाळा, महाविद्यालयाच्या उभारणीतून संस्थेची सुमारे ४०७ सांस्कृतिक केंद्रे शिक्षणप्रसाराचे महत्त्वपूर्ण कार्य करीत आहेत. या संस्थेचे अध्यक्ष मा. आमदार चंद्रकांतदादा पाटील यांचे पाठबळ व सहकार्य आम्हांस सतत लाभत आहे. संस्थेचे कार्यध्यक्ष मा. प्राचार्य अभयकुमार साळुंखे व संस्थेच्या सचिव प्राचार्या सौ. शुभांगी गावडे यांच्या शैक्षणिक कार्याने या संस्थेचा कार्यविस्तार होत असून नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार संस्थेच्या कार्यप्रणालीत नवे बदल घडत आहेत. संस्थेचे सी.ई.ओ. म्हणून काम पाहणारे श्री. कौस्तुभ गावडे हे देखील आता संस्था प्रशासनात सहभाग घेऊन शैक्षणिक कार्यातील विविध प्रश्नांची सोडवणूक करीत आहेत.

कोल्हापूर येथील विवेकानंद हे स्वायत्त महाविद्यालय शैक्षणिक गुणवत्तेबरोबरच क्रीडा, कला व साहित्य क्षेत्रातही उल्लेखनीय यश संपादन करीत आहे. शिवाजी विद्यापीठस्तरीय युवा महोत्सवाची जनरल चॅम्पियनशीप, क्रीडा स्पर्धेमधील ट्रॉफी, विवेक अंकाचे प्रथम मानांकन आणि चित्रपट, नाट्य, कला क्षेत्रातील सातत्यपूर्ण यशामुळे महाविद्यालयाच्या नावलौकिकात सतत भर पडत आहे.

या महाविद्यालयास २०१८-१९ पासून स्वायत्त (Autonomous) महाविद्यालयाचा दर्जा प्राप्त असून NAAC बंगलोर यांचेकडून A ग्रेड (CGPA-3.24) नामांकन आणि स्टार कॉलेज DBT चा दर्जा प्राप्त झाला आहे. तसेच विद्यापीठ अनुदान आयोग (UGC) नवी दिल्ली यांनी महाविद्यालयाचा CPE या स्कीममध्ये समावेश केला आहे. या महाविद्यालयास आय.एस.ओ. (ISO 9001-2015) नामांकन मिळाले आहे. स्पर्धा परीक्षेच्या माध्यमातून अनेक विद्यार्थी IAS, IPS, DYSP, Deputy Collector व सैन्यदलातील उच्चपदावर कार्यरत आहेत.

या महाविद्यालयात ज्युनियर व सिनियर विभागातील मिळून सुमारे ८००० विद्यार्थी आज शिक्षणाचा लाभ घेत आहेत. यामध्ये बी. ए., बी. कॉम., बी. एस्सी., बी. व्होक., बी. बी. ए, बी. सी. एस., एम. एस्सी., एम. कॉम., एम. बी. ए., एम. व्होक. इत्यादी ज्ञानशाखांत शिक्षण घेत आहेत. तसेच महाविद्यालयात यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे केंद्र कार्यरत असून त्याद्वारे मुख्य शिक्षणप्रवाहापासून वंचित असलेले अनेक विद्यार्थी-विद्यार्थ्यांनी शिक्षणाचा लाभ घेत आहेत.

महाविद्यालयाने आजतागायत अनेक राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय खेळाडू घडविले आहेत. यावर्षीही राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत अनेक खेळाडूंनी सहभाग घेऊन उल्लेखनीय यश संपादन केले आहे.

महाविद्यालयातील सांस्कृतिक विभागाचे कामही उल्लेखनीय आहे. यावर्षीही महाविद्यालयाने युवा महोत्सवात जनरल चॅम्पियनशिप प्राप्त करून सलग १२ वर्ष ही यशाची परंपरा कायम राखली. यावर्षी सांस्कृतिक

विभागातील बहूतांश विद्यार्थ्यांनी रेडिओ व टेलिव्हिजन क्षेत्रात पदार्पण केले आहे.

हा 'विवेक' अंक विद्यार्थ्यांच्या साहित्य लेखणीचा आविष्कार आहे. आजवर या अंकाने शिवाजी विद्यापीठात नियतकालिक स्पर्धेत प्रथम येण्याचा बहुमान अनेकवेळा मिळविला आहे.

या अंकाच्या निर्मिती व संपादनाचे काम करतांना अनेकांचे प्रोत्साहन व पाठबळ लाभले. यामध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन करून सर्वच बाबतीत सहकार्य दिले आहे. संपादक मंडळातील सर्व सहकाऱ्यांनी हा अंक दर्जदार, माहितीपूर्ण करणेसाठी विशेष परिश्रम घेतले. तसेच विद्यार्थ्यांनीदेखील साहित्य लेखणीबरोबर फोटोग्राफी, व्यंगचित्र, रेखाचित्र इत्यादी कलाप्रकारात नाविण्यपूर्णता दाखविली आहे.

त्याचबरोबर महाविद्यालयाच्या कामकाजाची विशेष माहिती मिळवून देण्यासाठी रजिस्टार व इतर कार्यालयीन कर्मचारी यांचेही मोलाचे सहकार्य लाभले. अंकाचे काम सुबक, दर्जेदार होण्यासाठी मुरारी मुद्रणालयाचे श्री. तेजस पडवळे, अंकाचे काम करणारे 'सृजन ग्राफिक'चे सुनील सुतार यांचेही सहकार्य लाभले.

या अंकासाठी परिश्रम घेणाऱ्या सर्व विद्यार्थी, गुरुदेव कार्यकर्ते यांचे आभार व्यक्त करतो व सर्वानाच मनापासून धन्यवाद देतो.

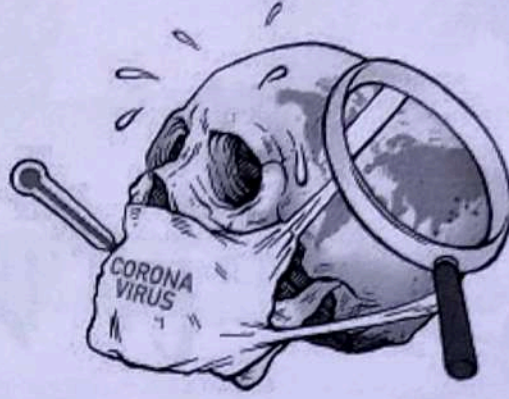

डॉ. आरिफ शौकत महात
संपादक

कोरोना

तू परतून कधी जायचा?

जग सारं पहातंय तुझ्याकडं
कोरोना तू परतून कधी जायचा?
घरकुलातल्या चिमण्या, पाखरांना
मुक्तपणे आभाळात उडू कधी घायचा?
लॉकडाऊन झालंय,
शहर, गावाकडच्या वाटा बंद होती
डोळ्यात पाणी आणून
वाट बघते आई लेकराची
चार भिंतीच्या आत
आमचा श्वास गुदमरलाय
मास्क तोंडाला बांधून
आत श्वास कोंडलाय
शाळाही बंद झाल्यात
त्या सुरु कधी होतील
माणसं चार भिंतीच्या बाहेर
सांग कधी येतील?
कोरोना! तू भयभीत केलंस जगाला
कामधंदा बंद, कसं खायचं पोटाला?
सामाजिक अंतरानं माणूस दूर गेलाय
सॅनिटायझर लावून आता कंटाळा आलाय
खेळ असा जगण्या-मरण्याचा
सांग किती दिवस खेळायचा?

सांग कोरोना!
तू परतून कधी जायचा?
तू परत जावास
हीच देवाला प्रार्थना
औषधानं तुला घालवू
पहातोय कायमचा
जा एकदाचा कोरोना
सारं सुरळीत होऊदे!
ज्ञानमंदिरे सुरु होऊन
शांतपणे जगू दे!
सांग कोरोना!
तू परतून कधी जायचा?
गुदमरलेला आमचा श्वास
मोकळा कधी व्हायचा?

कु. संयोगिता संजय पाटील
बी.एस्सी भाग-३

संयोगिता संजय पाटील
बी.एससी. भाग-३

संस्थेच्या उभारणीत संस्थामाता सुशीलादेवी साळुंखे यांचे योगदान

'ज्ञान-विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणाप्रसार' हा वसा घेऊन श्री. स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्थेचे संस्थापक संकल्पक डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी आधुनिक महाराष्ट्राच्या जडणघडणीमध्ये शिक्षण क्षेत्राच्या माध्यमामधून भर घातली आहे. त्याची दखल आधुनिक महाराष्ट्राच्या इतिहासाने घेतली. श्री. स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेची उभारणी होत असताना, संस्थेची दमदार वाटचार होत असताना प.पू.बापूजी साळुंखे यांच्या बरोबरीने काम करणारी एक अशी व्यक्ती होती की, जी समोर दिसत नव्हती, परंतु आपल्या त्यागाने, कष्टाने अगदी मूकपणे या शिक्षण मंदिराच्या उभारणीमध्ये व्यग्र होती. परंतु आयुष्याच्या शेवटपर्यंत प्रकाशात आलीच नाही. ती व्यक्ती म्हणजेच प.पू.आई संस्थामाता सुशीलादेवी साळुंखे होय.

असे म्हटले जाते की, प्रत्येक यशस्वी पुरुषामागे स्त्रीचा हात असतो. हे अगदी खरे आहे. कारण बापूजींनी अत्यंत खडतर परिस्थितीतून श्री. स्वामी विवेकानंद शैक्षणिक संस्थेचा वटवृक्ष उभा केला. ते हे करू शकले कारण त्यांना मोठा आधार होता. लाखमोलाची साथ होती. ती म्हणजे त्यांच्या धर्मपत्नी, धर्मसहचारिणी, अर्धांगिणी, समर्पिता संस्थामाता सुशीलादेवी साळुंखे यांची. सुशीलादेवी पूर्वीच्या सुशीला दत्ताजीराव चव्हाण-पाटील. दत्ताजीराव हे बेळगाव मधील एक सुप्रतिष्ठित, स्वाभिमानी गृहस्थ. शेती व्यवसायाने सधन असलेले हे कुटुंब. दत्ताजीरावांच्या पोटी सन १९२६ रोजी सुशीलादेवी यांचा जन्म झाला. जन्मानंतर काही दिवसातच त्यांच्या मातोश्री परलोकी गेल्या.

सुशीलादेवींचे शालेय शिक्षण बेळगाव येथील महानगरपालिकेच्या शाळेत झाले. शाळेमध्ये पाठ करून घेतलेल्या कविता, पावकी दिडकीचे पाढे त्यांच्या पुढे अनेक वर्षे स्मरणात राहिल्या. शाळेत अभ्यासाबरोबर इतर सवंगड्यांबरोबर दगड-गोट्यांचा खेळ, काचा-कवड्यांचा खेळ, बिट्यांचा खेळ, आंधळी-कोशिंबीर, लगोर, सूर-पाट्या या सर्व खेळांची मजा लुटायची. त्यांचे सातवी पर्यंतचे शालेय दिवस अगदी मजेत गेले. शाळा बंद झाल्यानंतर त्यांनी घरकामात लक्ष घातले. त्यांच्यासाठी प्रथमच पाटण तालुक्यातील श्री. गोविंद ज्ञानोजीराव साळुंखे यांचे स्थळ चालून आले. लग्न ठरले. डिसेंबर १९४० रोजी सकाळी १०.१५ वाजता बेळगावच्या मारुतीच्या मंदिरात विवाह सोहळा वैदिक पद्धतीने झाला. अक्षतांसाठी तांदळाऐवजी फुलांच्या पाकळ्यांचा तर हाराऐवजी सुताच्या माळांचा वापर केला गेला.

गोविंदराव सतत आपल्या कामात व्यग्र असायचे. सोडूर या गावी सुशीलादेवी आपल्या घरच्या जबाबदाऱ्या संपवून बसायच्या. वेळ पुढे सरकत नव्हता. त्यांची ही अवस्था पाहून गोविंदरावांनी त्यांना काही पुस्तके वाचण्यासाठी आणून दिली आणि इथेच सुशीलादेवींना वाचनाचा छंद जडला. हळू हळू राजघराण्यातील मंडळींशी त्यांची ओळख झाली. राणीसाहेबांच्या बरोबर खेळ, गप्पा, वाचन यामध्ये त्या आता रममाण झाल्या होत्या.

आपला भातुकलीचा संसारही त्या उमेदीने करत होत्या. गोविंदरावांनी स्वतःला १९४२ च्या स्वातंत्र्यलढ्यात झोकून दिले अर्थात त्यांच्या पाठीशी त्यांच्या सहचारिणीदेखील उभ्या राहिल्या. सुशीलादेवींचा संसाररूपी वेल बहरू लागला. अरुणा, अभयकुमार, सुधा, शरद, दीपक, विद्या ही अपत्ये झाली

भूमिगतांसाठी एक निधी निर्माण करण्यात आला होता. या निधीतून प्रत्येक कार्यकर्त्याला दरमहा पंधरा रुपये मनाधन मिळत असे. या रकमेतूनच बापूजी - सुशीलादेवी यांचा उदरनिर्वाह चालायचा. अत्यंत काटकसरीने सुशीलादेवी संसाराचा रथ चालवत होत्या.

वाढत्या व्यापामुळे बापूजीकडे येणे जाणे वाढले होते. घरी अधून मधून त्यांचे सहकारी तर कधी गरजू असे येते होते. या सर्वांना सुशीलादेवी पोटभर जेवायला घालायच्या. तुटपुंजी मिळकत होती. घरी जे असेल त्यालाच सजवून भक्ती ओतून, प्रेम ओतून त्या पदार्थ बनवत. जर डाळ कमी असेल तर त्याला ज्वारीचे पीठ लावून आमटी वाढवून बेळ निभावून न्यायचीत पण जेवणाचा आग्रह असायचाच आणि तो शेवटपर्यंत तसाच होता.

बापूजींनी आपला रयत शिक्षण संस्था सोडून देण्याचा मानस सुशीलादेवींना सांगितला. त्यांनी बापूजींना सांगितले, की "तुमचे मन तुम्हाला जे सांगते तेच करा." आणि त्या बापूजींच्या पाठीशी खंबीर उभ्या राहिल्या,

६ जून १९५५ रोजी श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेच्या एका नवीन पर्वाची सुरुवात झाली. सुशीलादेवींनी आपल्या पतीने घेतलेल्या निर्णयाचा व केलेल्या कार्याचा खूप अभिमान वाटला. संस्थेची सुरुवात कोल्हापुरात झाल्याने बापूजी आपल्या पत्नी - मुलांसमवेत रुकडी सोडून कोल्हापुरात वास्तव्यास आले.

विद्यार्थ्यांच्या जेवणाची व्यवस्थादेखील त्याच करायच्या. कारण अल्प मोबदल्यात काम करण्यास कोण तयार नव्हते. त्यांचे काम पाहून शेजारच्या बायका म्हणायच्या, "कशाला दुसऱ्यांच्या पोरंसाठी खस्ता काढता?" तेव्हा सुशीलादेवी नम्रपणे उत्तर द्यायच्या, "जशी माझी ही मुले आहेत तशीच मला ती आहेत, त्यांचे जेवण-खाण करण्यात व त्यांचे संगोपन करण्यात मला धन्यताच वाटते." खरेतर या मुलांना बापूजींच्या रूपाने पित्याचे वात्सल्य तर सुशीलादेवींच्या रूपाने मातेची ममता लाभली होती.

बापूजींचा अपघात झाला तेव्हा त्यांची सुश्रुषा बघायला येणाऱ्या जाणाऱ्याचे आदरातिथ्य करायला त्या कधी कुचराई करत नव्हत्या. त्यांच्या सेवेला यश आले आणि बापूजी पुन्हा आपल्या कामावर रुजू झाले. संसाराला हातभार लावण्यासाठी त्यांनी शिवणाचे वर्ग चांगल्या प्रकारे पूर्ण केले.

एकदा बाळासाहेब देसाई बापूजींना म्हणाले, "बापूजी ही काय खानावळ आहे काय? वहिनीसाहेबांना किती त्रास द्याल?" यावर सुशीलादेवींचे उत्तर असायचे. "याची सवय आहे आम्हाला. घरी आलेल्यांचे आदरातिथ्य करणे हा आमचा धर्मच आहे." सुस्वभावी कन्येला सासरी पाठवताना अतिशय दुःख झाले पण मन घट्ट करून त्यांनी त्यांना एक कानमंत्र दिला तो त्यांच्या आयुष्याच्या नवीन वळणावर पुढच्या आयुष्यासाठी उपयोगी पडणारा होता तो असा- "आपली सहनशीलता, मर्यादा, चिकाटी, प्रामाणिकपणा आणि प्रेम याने आपण जग जिंकू शकतो." हा मंत्र त्यांनी आपल्या इतर मुलींनाही दिला.

सौ. सुधा राणे (द्वितीय कन्या) आपल्या मातोश्रींबद्दल म्हणतात, "आम्ही पाहिलं-अनुभवलं ते म्हणजे आमच्या लहानपणीची ती आई आणि आज साऱ्यांची माता बनलेली. किती वेगवेगळ्या रूपातून-भूमिकांतून तिला जावे लागले. जात असताना तिचा तो हर्ष, संघर्ष, माया, यातना, करुणा,

आत्मविश्वास... तिच्याइतकी कणखर, खंबीर, सहनशील, धाडसी व्यक्तिमत्त्व मी आजवर पाहिली नाही."

सौ. विद्या महादेव देसाई सुशीलादेवींच्या धाकट्या कन्या म्हणतात, "कोणीही, केव्हाही येऊ दे, आई त्यांना खायला प्यायला दिल्याशिवाय पाठवणार नाही. आईचे हात म्हणजे द्रौपदीची थाळीच आहे. सतत काही ना काही करत राहणे, दीन दुबळ्यांना मदत करणे, आबांच्या पाठोपाठ आईने हा वारसा चालूच ठेवला. दुसऱ्यांचा विचार करणे हेच जणू जीवनाचे ध्येय आहे."

कार्याध्यक्ष अक्षयकुमार साळुंखे म्हणतात, "एखादी पक्षीण आपल्या पिलांना पंखाखाली घेऊन जशी वाढवते तसेच तिने आम्हा भावंडांना वाढविले. तिच्या पवित्र अस्थी ज्यावेळी तीर्थक्षेत्रावर वाहत्या पाण्यात सोडल्या त्यावेळी जाणीव झाली की, आपण आज आईशिवाय पोरके झालो."

घे जन्म तू फिरुनी
घेईन मीही पोटी
खोटी ठरो न देवा
ही एक आस मोठी

बापूजी गेल्यानंतरही त्यांचे विचार व तत्त्वज्ञान संस्था मातांनी जपले. त्याप्रमाणे त्या वागल्या. संस्थामातांनी कितीही संकटे व दुःखे आले तरी त्याला न डगमगता धैर्याने तोंड दिले. संस्थामातांची आत्मशक्ती अतिशय प्रबळ अशी होती. त्या ६ मुला-मुलींची आई नसून संस्थेमधील सर्व म्हणजे १०,००० संस्था सेवकांच्या संस्थामाता होत्या.

बापूजींच्या निधनानंतर एखाद्या संन्यासिनीचे जीवन त्या जगल्या. शिक्षणसंस्थेची सेवा केली. सुशीलादेवी सर्वांगाने आणि सर्वभावाने बापूजींच्या जीवनाशी व संस्थेच्या जीवनाशी तारतम्य पाहून जगल्या म्हणूनच समर्पिता हे विशेषण त्यांच्या नावाशी जोडले जाते. सुशीलादेवी सगळ्या संकटांवर मात करून खंबीरपणे संस्थेची जबाबदारी घेत होत्या.

त्याग व सेवाभावी वृत्तीतून ज्ञान व विज्ञान देण्याचं काम बापूजींनी केले. तर सुसंस्कार देण्याचं काम सुशीलादेवींनी केले. अशा या देवरूपी सुशीलादेवींची २२ ऑक्टोबर २०१३ रोजी संध्याकाळी प्राणज्योत मालवली. हजारो लोकांची माता बनलेल्या व संसारसुखाची सावली देणाऱ्या संस्थामाता सुशीलादेवी साळुंखे अनंतात विलीन झाल्या. अशा या समर्पिता असणाऱ्या संस्थामाता सुशीलादेवी यांना माझे कोटी कोटी प्रणाम!

आयुष्याचं माझं दुःख

आयुष्याचं माझं दुःख
डोळ्यापुढची स्वप्नं
धुक्यासारखी दिसती
माझ्या भोवतीची माणसं...

आयुष्याचे माझे दुःख
सांगू कसे कोणाला?
आई म्हणाली लढ बाळा
घाबरू नकोस जगाला...

नको घाबरू बेटा !
स्वप्न आहे तुझे मोठे
पूर्ण करावे लागेल
तुलाच स्वतः ला जपण्यासाठी...

संकटावर मात कर
आणि थोडा धीर धर!
विश्वास आहे माझा
स्वप्न होतील पूर्ण तुझी...

बदलेल तुझी वेळ
आयुष्यात येईल सुख
सत्याच्या मार्गावर चालत राहा
विसरून जाशील आयुष्याचे दुःख...

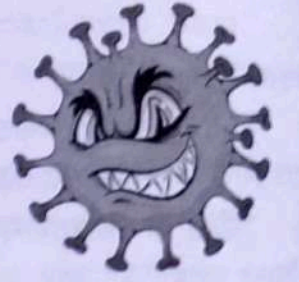
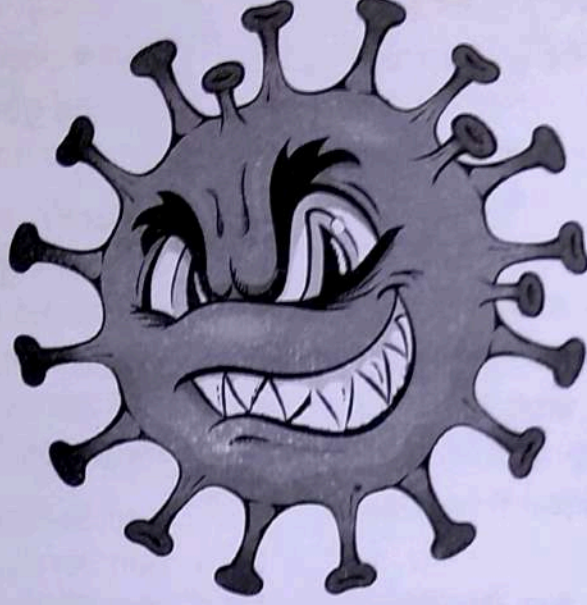
सचिन जिवलाप्पा राठोड

बी.कॉम. भाग-१

संयोगिता संजय पाटील
बी.एससी भाग-३

विक्रवा

माणसाचे जीवन हे एखाद्या उमलत्या फुलाप्रमाणे असतं, असं मला नेहमी वाटत आलं. अगदी लहानपणापासून मी आई, बाबांच्या सानिध्यात खेळले, बागडले, नाचले, गायले. असं मी जीवन जगत असताना आमच्या घरामध्ये आकस्मितपणे 'कोरोना' आला आणि आमचं सारं कुटुंब कोलमडून गेलं.

मी सकाळी-सकाळी उठले असताना मला अचानकपणे थंडी वाजून आली. म्हणून मी आईला सांगितलं, "आई, मला थंडी वाजते." ती म्हणाली, "तुला अशक्तपणा, ताप जाणवतोय का?" आई मला घेऊन दवाखान्यामध्ये गेली. माझ्या मनात कुठेतरी कोरोनाची भीती होतीच, पण सुदैवाने मला कोरोनाचा ताप नव्हता, माझा ताप गोळ्या घेऊन कमी आला. पण काही दिवसानंतर आईची तब्येत खूप खालावली. तिचा ताप काही केल्या कमी येत नव्हता. डॉक्टरांनी आईची कोरोना टेस्ट करायला सांगितली. आईसोबत बाबा गेलेले. मी बेडरूममध्ये

अभ्यास करत बसलेले. आई घरी आल्यानंतर शांतपणे झोपली. पण तिने अंधरुण पूर्णपणे घेऊन स्वतःला झाकून टाकलं होतं. ती खूप शांत वाटत होती, बाबादेखील काही बोलायला तयार नव्हते. नेहमी गजबजलेलं घर आज सुन्न झालं होतं.

कोणीच कोणासोबत बोलायला तयार नव्हतं. अधिक विचारपूस केल्यानंतर मला समजले की, आईची कोरोनाची टेस्ट करायला दिली आहे, हे वाक्य कानावर पडल्यानंतर माझ्या पायाखालची जमीनच सरकली. मला काहीच सुचत नव्हतं. मी सरळ आईजवळ जाऊन झोपले अन् मला माझे आश्रू अनावर झाले. आई स्वतःला सांभाळत माझी समजूत काढून म्हणाली, "बाळ, तू लांब जा."

हे वाक्य ऐकून मी तिच्याजवळ अजून गेले, तिला जाऊन बिलगले. मी तिला न सोडण्याचा जणू निर्धारच केला होता. पण तिने माझी समजूत काढून मला लांब जाण्यास सांगितले, मला शेवटी तिचं ऐकावं लागलं आणि मी बेडरूममध्ये येऊन

ओक्साबोक्सी रडू लागले. अचानक ओढावलेल्या या संकटामुळे आम्ही हादरलो होतो. काय करावं काही सुचत नव्हते, दोन दिवसांनी म्हणजेच ६ मे २०२० ला रात्री ९ वाजता आईचा रिपोर्ट कोरोना पॉझिटिव्ह आला.

आईचा HRCT चा स्कोर १३ होता. डॉक्टर संदिप मि रजकर यांच्या सल्ल्यानुसार आम्ही आईची घरीच ट्रिटमेंट सुरु केली. पण आईची तब्येत दिवसेंदिवस खालवत होती. तिला दिवस-रात्र खोकला असायचा, रात्रीची कमीतकमी मी २५ ते २६ वेळा तिच्या खोलीत जाऊन तिचा खोकला कमी यावा म्हणून तिला गुळ देणे, गरम पाण्याची पिशवी देणे, तोंडात धरण्यासाठी लवंग देणे हे चालूच होतं. दरम्यान तिची घरी ट्रिटमेंट चालू असल्यामुळे दादाचा, बाबांचा आणि माझा स्वॅब तपासायला देण स्वाभाविक होते.

हॉस्पिटलमध्ये जाणाऱ्यांची संख्या खूप होती, पण बरे होऊन येणाऱ्यांची संख्या त्या वेळेस कमी म्हणजे नाहीच्या घरात होती. कारण एखादा रुग्ण एकटा हॉस्पिटलमध्ये गेला तर त्याला आधार मिळत नाही, कोरोनासारख्या आजारामध्ये त्याला जाऊन भेटणे देखील शक्य नसतं. पेपरमध्ये येणाऱ्या बातम्या तर माझ्या हृदयाचा ठोका चुकवत होत्या. म्हणून माझी मनोमन इच्छा होती की माझा रिपोर्टसुद्धा पॉझिटिव्ह यावा. जेणेकरून जर हॉस्पिटलमध्ये अॅडमिट व्हायची वेळ आलीच तर आईला माझा आधार मिळावा. आणि माझ्या मनाप्रमाणे माझा रिपोर्ट पॉझिटिव्ह आला. दादा आणि बाबांचा निगेटिव्ह आला. तेव्हा अवस्था इतकी बिकट झाली की आता जेवण कोण करणार? हा सगळ्यात मोठा प्रश्न आमच्या घरी निर्माण झाला. याचसोबत धुण्या-भांड्याच्या कामावर असणाऱ्या मावशी देखील आई आणि मी पॉझिटिव्ह असल्यामुळे आम्ही त्यांना बंद केलं, कामावर बोलावलं नाही. माझ्यामुळे व आईमुळे दादा व बाबांना कोरोनाचा संसर्ग होऊ नये म्हणून आम्ही दोघींनी ८ मे रोजी हॉस्पिटलमध्ये अॅडमिट व्हायचा निर्णय घेतला.

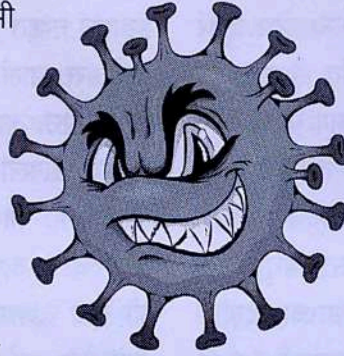
आमच्या कॉलनीमधील डॉ. सचिन शिंदे यांच्यामुळे आम्हाला मेट्रो हॉस्पिटल शाहुपूरी दुसरी गल्ली येथे अॅडमिट व्हायला मदत झाली. तिसऱ्या मजल्यावरती रुम नंबर ४ मध्ये आम्ही आलो. रुममध्ये दोन बेड, एक ऑक्सिजन (गरज पडल्यास) बेडलाच लागून असलेले सलाईन स्टॅंड, औषधे ठेवण्यासाठी दोन कपाटे, दोन बेडच्यामध्ये भलामोठा पडदा, बालकनी ही फक्त आमच्याच रुमला होती. कचरा टाकण्यासाठी दोन कचरापेटी

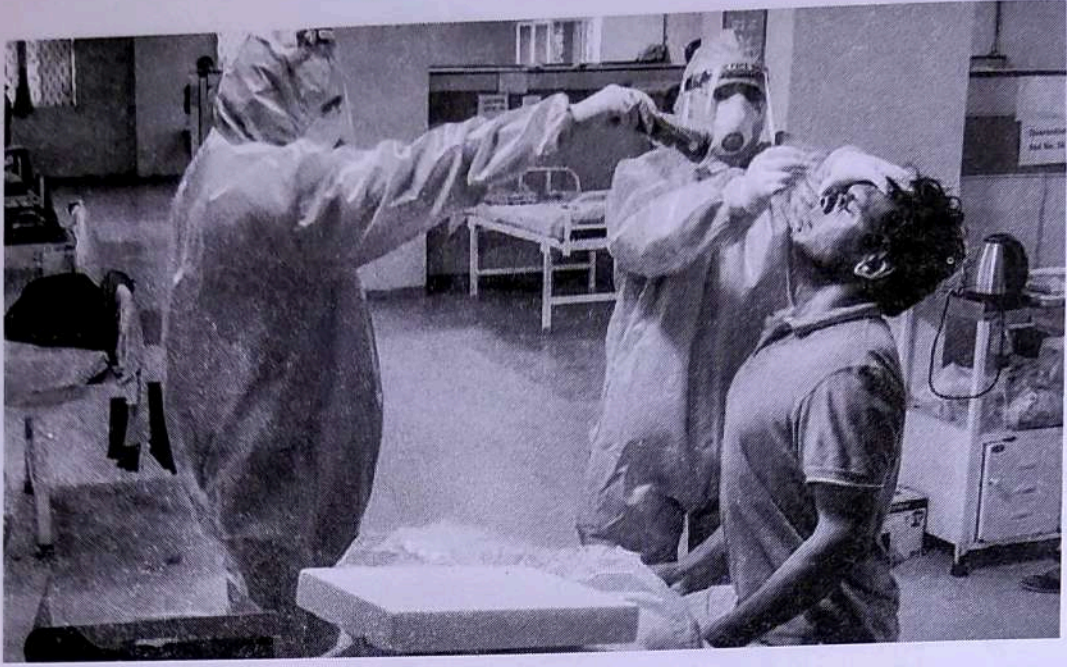
अशी सुटसुटीत आणि स्वच्छ रुम होती.

आईच्या तब्येतीमध्ये हळूहळू सुधारणा होत होती. मेट्रो हॉस्पिटलमध्ये पहिल्या मजल्यावर सर्व डॉक्टरांचे केबिन आणि जनरल वॉर्ड आहे. दुसऱ्या मजल्यावर ज्यांच्या HRCT चा स्कोर २० किंवा २० पेक्षा जास्त आहे आणि ज्या रुग्णांना सतत ऑक्सिजनवरती ठेवाव लागत. असे सर्व रुग्ण दुसऱ्या मजल्यावरती तर ज्यांचा स्कोर २०च्या आत आहे व ज्या रुग्णांना ऑक्सिजनची गरज भासत नाही ते तिसऱ्या मजल्यावर असत, त्यामध्ये मी आणि आई होतो.

अॅडमिट झाल्याबरोबर एक गोष्ट मला प्रकर्षाने जाणवली ती म्हणजे सर्व डॉक्टरांनी परिधान केलेले स्वच्छ पांढऱ्या रंगाच पिपीई किट, आम्ही साधारण ११च्या दरम्यान अॅडमिट झालो आणि १च्या दरम्यान आम्हाला सलाईन लावण्यात आलं, जे मला लागेल असं मला अजिबात अपेक्षित नव्हतं. सलाईन मला आयुष्यामध्ये म्हणजेच अगदी लहानपणापासून पहिल्यांदा लावण्याची वेळ आलेली होती. सलाईन लावलं की मला खूप अशक्तपणा जाणवायचा आणि ट्रेनमध्ये अवघडून बसल्यासारखं वाटायचं, मी डोळे मिटून कधी सलाईन संपत याची वाट बघत बसायचे. पहिल्याच दिवशी आमचं १०ml रक्त घेण्यात आलं. त्रास तर खूप होत होता, पण मी हताश झाले तर आईला त्रास होणार आणि ते मला अजिबात नको होत आणि महत्त्वाचं म्हणजे मी इथे आईला आधार द्यायला आले होते.

हॉस्पिटलमध्ये असताना संपूर्ण दिवस औषधे, सलाईन, वाफ, इंजेक्शनमध्येच निघून जायचा. साधारण ७ च्या दरम्यान डोळे नीट उघडलेले देखील नसायचे, तेव्हा सिस्टर हातात इंजेक्शन घेऊन यायच्या, दिवसाची सुरुवात इंजेक्शनने व्हायची. त्यानंतर थोडफार आवरलं की मग नाश्ता यायचा. सोबत चहा किंवा कॉफी. नाशत्यामध्ये पोहे मग उपीट मग पुन्हा पोहे असं ठरलेलं असायचं. नाश्ता संपतो ना संपतो तोपर्यंत पहिलं सलाईन लावलं जायचं, सलाईन संपेपर्यंत दुपारचे १.३० वाजलेले असायचे. तोपर्यंत जेवण यायचं. जेवणामध्ये चपाती, भाजी, भात-आमटी असं जेवण असायचं. मला जेव्हा कोरोना झाला नव्हता तेव्हा मी ऐकायचे की, कोरोना झाल्यानंतर अजिबात चव लागत नाही किंवा वास येत नाही, पण मी हे ऐकल्यावरती म्हणायचे, 'काही पण काय? असं काही नसावं.' पण मला कोरोना झाला तेव्हा मला उमगलं की खरंच आपल्याला कोणत्याच अन्नपदार्थाची चव येत नाही आणि वास अजिबात

येत नाही. जे काही खाईल ते सारं काही कडूच लागायचं. त्यामुळे काही खावसं वाटायचंच नाही. जेवून झाल्यानंतर दुसरं सलाईन ३ वाजता लावलं जायचं, ५.३० पर्यंत हे सलाईन संपायचं. दिवसाला २ सलाईन ठरलेले असायचे मग मी जवळच असणाऱ्या बालकनीमध्ये चालणे पसंत करायचे. तेवढीच बाहेर रोडवरती माणसे पाहिलीकी जरा हायसं वाटायचं. कारण दिवसभर पीपीई किटमधील डॉक्टर्स, ब्रदर्स, सिस्टर बघून जीव वैतागायचा. मग ७ वाजायचे. ७ वाजता आम्हाला वाफदेखील दिली जायची. जी सकाळीसुद्धा दिली जायची. त्यानंतर १०.०० च्या दरम्यान जेवण यायचं, रात्रीचं जेवण सकाळच्या जेवणाप्रमाणे असायचं फक्त यात एक वेगळा पदार्थ असायचा आणि तो म्हणजे अंडे. कोरोना झाल्यानंतर आपल्या शरीरामध्ये आपल्याला खूप अशक्तपणा जाणवू लागतो, रोगप्रतिकारशक्ती कमी झालेली असते. प्रोटीन, व्हिटामिन्सची खूप आवश्यकता असते. त्यामुळे रोज रात्री २ अंडी दिली जायची. की जी मला अजिबात आवडत नाहीत आणि मी खात देखील नाही. याऐवजी मी रोज एक सफरचंद खाणं पसंत केलं. जेवून होईपर्यंत ११ वाजलेले असायचे. नाशत्याच्या आधी सकाळी आणि संध्याकाळी जेवणानंतर सिस्टर किंवा ब्रदर्स येऊन आम्हाला गोळ्या देऊन जायचे. दिवसातून सर्वसाधारणपणे एकदा ऑक्सिमिटर आणि थर्मामिटरच्या मदतीने आमची ऑक्सिजन लेवल आणि तापाचं प्रमाण पाहिलं जायचं. गरज असल्यास तीन-चार वेळा पाहिलं जायचं अन् योग्य तो उपचार केला जायचा. असा दिनक्रम असायचा.

दोन दिवस गेले आणि १० मेला घरातून बाबांचा फोन आला की दादाला आणि त्यांना देखील अँडमिट व्हावं लागणार आहे. हे ऐकल्यानंतर मी जिवंत आहे की नाही हेच मला समजत

नव्हतं. मी बालकनीमध्ये गेले, याचं कारण मला आईसमोर रडायचं नव्हतं आणि मी खाली पाहिलं काही सेकंद मला काहीच सुचेनास झालं आणि सरळ खाली उडी मारावी असा विचार मनात येऊ लागला. भावनांना योग्य वेळी व्यक्त करायची गरज जाणवू लागली आणि मी ताबडतोब वैष्णवी सावेकरला माझ्या मैत्रीणीला फोन केला. तिला माझ्या दबक्या आवाजावरून परिस्थिती लक्षात आली. तिन मला सांगितलं, "संयोगिता ही वेळ रडण्याची नाही लढण्याची आहे, तूच जर अशी रडत बसलीस तर आईला कोण आधार देणार?" मला तिच्या बोलण्याने धीर आला आणि डोळ्यांतील येऊ पाहणाऱ्या अश्रूंना मी तिथेच गोठवून ठेवलं.

मला जेव्हा कोरोना झाला हे वैष्णवीला समजलं होतं तेव्हा तिने मला फोन केलेला आणि खूप रडलेली. याक्षणी तीच वैष्णवी मला धीर देत होती. मी स्वतःला सावरलं. रूम नंबर एककडे धावले. इथेच दादा व बाबा येणार होते. आल्याबरोबरच बाबांची ऑक्सिजन लेवल कमी झाली ८३ होती. जी ९०च्या वर नॉर्मल समजली जाते. त्यांना इतका घाम आला की अंगातली सर्व कपडे भिजून निघाली. नर्स म्हणाल्या यांना ऑक्सिजन लावायची गरज आहे हे वाक्य ऐकल्यानंतर मला जिवंत असून मेल्यासारखं वाटून गेलं. मी रूममधून तडक बाहेर आले, बाहेर पीपीई किटमध्ये एक महिला उभी होती मी त्यांना सांगितलं काहीही करा पण बाबांना ऑक्सिजन नको लावायला नाहीतर ते अजून घाबरून जातील. मी त्यांना विचारलं, "डॉक्टर कुठे आहेत? त्यांना पटकन बोलवा..." तर त्या म्हणाल्या मीच डॉक्टर आहे. त्याच सेकंदाला मी त्यांच्या पायाजवळ बसले आणि माझे अश्रू मला न विचारता बाहेर येऊ लागले, त्या डॉक्टरनी कशीबशी माझी समजूत घालून मला उठवलं, माझ्या खांद्यावर प्रेमळ हात ठेवून

म्हणाल्या, "आता ऑक्सिजन नाही लावला तर परिस्थिती अजून बिकट होईल. आज रात्रभर लावू आणि ऑक्सिजन लेव्हल नॉर्मल झाल्यानंतर उद्या सकाळी काढू." मला ती रात्र खूप महत्त्वाची जाणवली, रात्री ११ पासून पहाटे ६ पर्यंत मी बाबांच्या रुममध्ये त्यांच्या बेडजवळ बसून होते. प्रत्येक सेकंद मला आव्हान वाटत राहिला. सकाळी ६ वाजता मात्र माझ्या हातामधून आणि पूर्ण अंगामधून जोरदार त्रास जाणवू लागला कारण मला देखील गोळ्या, सलाईन सर्वकाही चालूच होते. मी त्या रात्री नीट जेवले नव्हते, ना झोपले होते, जाऊन झोपते ना झोपते तोपर्यंत सकाळी ७ वाजता सिस्टर आल्या आणि पुन्हा 20 ml रक्त घेऊन गेल्या. फार त्रास झाला. पण थोड्या वेळाने समजलं की बाबांचा ऑक्सिजन काढला. केलेल्या कष्टांचं फळ मला मिळालं.

ॲडमिट झाल्यानंतर रोज दोन सलाईन, वाफ, इंजेक्शन, अधूनमधून रक्त नेणे, औषधे हे सर्व काही चालूच होतं. आम्ही सर्वजण एकाच हॉस्पिटलमध्ये असल्यामुळे आम्हाला एकमेकांचा आधार मिळाला. यादरम्यान बाबांचे मित्र चंद्रकांत यादव आणि माझा मावसभाऊ शरद मेंगाणे यांनी आम्हाला फळे आणून दिली. ९ दिवस आम्ही हॉस्पिटलमध्ये ॲडमिट होतो. येते दिवशी येतानाची सर्व औषधे घेण्यासाठी जवळच असणाऱ्या महाराजा मेडिकलमध्ये मी आले. साधारण दोनची वेळ असावी. रिमझिम पाऊस चालूच होता. वर्दळ होती आणि मी औषधाची चिठ्ठी दिली आणि विरंगुळा म्हणून मागे पाहिलं तर तिथे शववाहिका उभी होती. आमच्याच हॉस्पिटलमधील एका मृत रुग्णाला स्ट्रेचरवरून शववाहिकेमध्ये नेल जात होत हे दृश्य आजदेखील माझ्या डोळ्यांसमोर येतं आणि मन हेलावून जातं. त्या बॉडीला पूर्णपणे प्लाॅस्टिकमध्ये गुंडाळलेलं होतं. त्यामुळे समजत नव्हतं की ती बॉडी महिलेची असावी की पुरुषाची? तेव्हा माझ्या मनात विचार येऊन गेला की, माणसाचं जीवन म्हणजे नेमक तरी काय? लहानपणापासून आतापर्यंत (शेवटच्या श्वासापर्यंत) आपण कितीतरी माणसे जोपासतो पण त्या बॉडीजवळ एकसुद्धा व्यक्ती नव्हती. फार वाईट वाटलं मला. मी त्या मेडिकलवाल्या काकांना विचारलं,

"असे रोज रुग्ण दगावतात का?" तर ते म्हणाले,

"आठड्यातून तीन-चार असतात पण रुग्ण जरी बरा होऊन घरी गेला तरी बाथरूममध्ये अंघोळ करताना अॅटॅक येणं किंवा इतरवेळी अॅटॅक येऊन रुग्ण दगावतात."

हा विचार मनात आल्यानंतर माझी काळजी अजून वाढली. तब्बल ९ दिवसानंतर आम्ही आमच्या घरी आलो. घरी आल्यानंतर घर अनोळखी वाटत होतं. सगळं सामान इकडे-

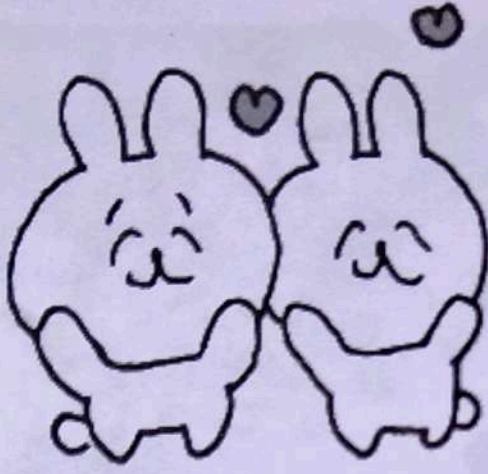
तिकडे पडलेलं होतं. सामान आवरलं स्वतःला सावरलं आणि आमचा १२ दिवसांचा क्वारंटाईन पिरीयड चालू झाला. आम्ही बाहेर जाऊ शकत नव्हतो. जेवणाचा डबा बाहेरून मागवला, फळे घेऊन कळंब्यामधील एक मुलगा यायचा आणि किरणामालाचं सामान, दूध आमच्या घराजवळील एक काका द्यायचे. मेडिकलमध्ये असणारे काका देखील वेळात वेळ काढून आम्हाला औषधे देऊन जायचे. सर्वांनी खूप मदत केली. यात सगळा मे महिना निघून गेला. तरीसुद्धा आम्ही काळजीपोटी कोणाला भेटलो नाही किंवा कोण येणार असेल तर त्यांना काही होऊ नये म्हणून स्पष्टपणे 'येऊ नका' म्हणून सांगितलं. स्थिरस्थावर व्हायला दोन महिने निघून गेले.

माझे बाबा प्राध्यापक असल्याने, आर्थिकदृष्ट्या आम्ही सधन आहोत पण मी विचार करते की, ज्यांच्याकडे काहीच नाही, त्या कुटुंबाने काय करायचं? ज्यांचे दोन वेळचं जेवण मिळण्यासाठी हाल होतात त्यांनी कोठून आणायचे एवढे पैसे? या सगळ्या भयानक गोष्टींचा मी विचार करत होते.

आम्ही बरे झालो, या सगळ्यातून बाहेर आलो, पण कोरोनाचं संकट अजून टळलेलं नाही. म्हणून हा कोरोनाचा विळखा संपूर्णपणे नष्ट होण्यासाठी लोकांनी सावध राहणं अत्यंत गरजेचं आहे. मास्कचा वापर, सॅनिटायझरचा वापर केलाच पाहिजे. त्याचप्रमाणे व्हॅक्सिन घेणे खूप महत्त्वाचे आहे आणि दिलेले नियम पाळले तरच आपण जगू शकतो. हे सर्वांनी लक्षात ठेवलं पाहिजे.

मला जाणवलं की, पशू-पक्षी, प्राणी, किडे-मुंगे हे आज मुक्तपणे जगत आहेत. आकाशात मुक्तपणे पक्षी विहरत आहेत आणि माणूस मात्र तोंडाला मास्क बांधून वावरत आहे. कोरोनाच्या आजारपेक्षा कोरोनाच्या अफवादेखील जास्त प्रमाणात पसरत आहेत. लग्नाला माणसे कमी झाली, मैताला कमी झाली असं मला जाणवायला लागलं. कोरोना आपलं रूप बदलतो का काय? असंही मला वाटायला लागलं. त्यात डेल्टा नावाच्या रोगाने भर घातलीय. म्युकरमायकोसिसमुळे भीती निर्माण झाली. जागतिक आरोग्य संघटनेने सांगितले आहे की भविष्यात मोठी लाट येणार आहे. हे सगळं मला माहिती असल्यामुळे पुढचं भयानक चित्र दिसत आहे.

या सगळ्यावर उपाय म्हणजे सगळ्यांनी अलगगीकरण, तसेच मास्क, सॅनिटायझरचा नीट वापर करून आपण सगळ्यांनी सगळे नियम पाळून कोरोनावर मात करणे गरजेचे आहे. तर आणि तरच मानव प्राणी या पृथ्वीतलावर जिवंत राहिल असे मला वाटते.

वो दिन

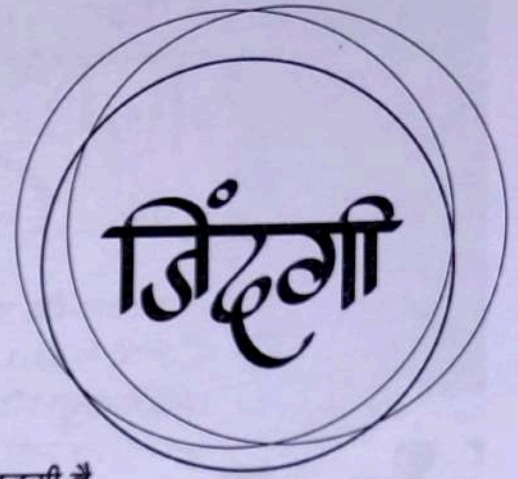
हसीन थे वो दिन
जब हुई थी यारों से मुलाकातें।
हसीन थी वो मुलाकातें
उन्हीं मुलाकातों से
शुरू हुई थी सारी बातें

बातों ही बातों में
अब वो दोस्त जिंदगी बन चुके थे।
जीने का जरिया
और विश्वास का गहरा समंदर बन
चुके थे।

उन्हीं बातों से
अब यादों का सिलसिला हुआ जारी।
यही यादें मेरी अब नींद पे भी भारी।

जाने कब, ये यादें
फिर मुलाकात में बदलेंगी
और वो सीरियस वाली बातें
फिर से हँसी-मजाक बन जाएगी।

कु. ऋतुजा सदाशीव पाटील
बी.ए. भाग-2

दो पल की जिंदगी है,
आज बचपन, कल जवानी,
परसों बूढ़ापा फिर खत्म कहानी है...!

चलो हँस कर जिए, चलो खुलकर जिए,
फिर ना आने वाला यह दिन सुहाना,
फिर ना आने वाली यह रात सुहानी...!

कल जो बीत गया सो बीत गया,
क्यों करते हो, आनेवाले कल की चिंता,
आज और अभी जिओ दूसरा पल हो-ना-हो...!

आओ जिंदगी को गाते चले,
कुछ बातें मन की करते चले,
रुठो को मनाते चले...!

आओ जीवन की कहानी प्यार से लिखते चले,
कुछ बोल मीठे बोलते चले,
कुछ रिश्ते नए बनाते चले...!

क्या लाए थे क्या ले जाएँगे,
आओ कुछ लुटाते चले,
आओ सब के साथ चलते चले
जिंदगी का सफर यूँ ही काटते चले...!

कु. संयोगीता संजय पाटील
बी.एस्सी भाग-3

तो कहीं खाली पड़े बर्तन,
कहीं व्यंजनों की कतार हैं।”

लॉकडाऊन की वजह से मजदूरों को बहुत नुकसान हुआ है। आज उनके लिए एक वक्त की रोटी भी बहुत मुश्किल हो गई है। कई मजदूर ऐसे हैं, जो भूखे पेट सो रहे थे। लॉकडाऊन की वजह से देश की अर्थव्यवस्था का गंभीर नुकसान हुआ। कारखानों को बंद रखने के कारण भारी नुकसान सहन करना पड़ा, वही व्यापार भी पूरी तरह से ठप पड़ा हुआ था। लोगों की नौकरियाँ चली गई, जिसकी वजह से बेरोजगारी की समस्या भी उत्पन्न हो गई।

दिन-रात सिर्फ कोरोना से संबंधित खबरें लोगों को मानसिक रूप से परेशान कर रही थी, जो नकारात्मकता फैला रही थी। पूरे दिन घर पर रहने और शारीरिक व्यायाम न होने से लोग खुद को स्वस्थ भी महसूस नहीं कर पा रहे थे। बच्चे भी पूरे दिन घर पर रहकर चिड़चिड़ापन महसूस करने लगे थे। कई लोग डिप्रेशन जैसी समस्या से भी जूझ रहे थे।

“हाथ धोए, मुँह ढके।

खुद बचे, दूसरों को बचाए।”

अगर इस महामारी को हराना है तो सामाजिक दूरी बनाए रखना, हाथ धोना, मुँह ढकना, चेहरे पर बार-बार हाथ न लगाना जैसे उपाय अपनाने पड़ेंगे। स्वस्थ कर्मचारी अपनी जान जोखिम में डालकर इससे दो हाथ कर रहे हैं। हमें उनका साथ देना चाहिए। स्वस्थ कर्मचारी, डॉक्टर, परिचारिका जनसेवा ही ईश्वरसेवा मानकर कार्य कर रहे हैं।

“कोरोना योद्धाओं का हौसला

आओ मिलकर बढ़ाते हैं।

सहयोग, समर्पण, दृढ़ विश्वास से

कोरोना को हराते हैं।”

इस लॉकडाऊन ने बता दिया कि जब पंछियों को पिंजरे में कैद किया जाता है, तो कैसा महसूस होता है। जैसे मानव को स्वतंत्रता प्यारी है, वैसे उन्हें भी प्यारी है। इस लॉकडाऊन ने बता दिया कि सेहत संपत्ति से भी ज्यादा कीमती है।

“स्वस्थ ही संपत्ति है।”

हम सबकी ये जिम्मेदारी है कि जब काम हो, सिर्फ तभी घर से निकलें। मास्क पहने, हाथ बार-बार धोए और समाजिक दूरी बनाई रखें। कोरोना का टिका लगाए और सुरक्षित रहें। वो कहते हैं ना,

“सिर सलामत तो पगड़ी पचास!”

मोहब्बत

ना उसने कभी देखा
ना मैंने कभी उसे आजमाया
प्यार तो मैंने उससे किया
पर उसे कभी पता न चल पाया।

मेरी सुबह तो उसके
खयालों में होती थी
रात को उसी के
बारों में सोचकर सोती थी।

दिन-रात उससे
मिलने की सिद्धत
मैं खुश रहती थी
वो सामने आए
तो कुछ ना कर पाती थी।

हर वक्त भीड़ में
उसे ढूँढा करती थी
वो जा भी रहा हो तो
वहा खुश रहै यही
दुआँ भगवान से
करती थी।

मोहोब्बत का मन मैं
दिया जलाया था
आपको ही
मन-ही-मन में
शौहर बनाया था।

सिद्धत से
पाने के लिए बेकरार थी
आपको ये सब मिलकर
बताने का मैं
इंतजार कर रही थी।

कु. संयोगीता संजय पाटील
बी.एस्सी भाग-3

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर.

AN AUTONOMOUS COLLEGE | www.vivekanandcollege.org

NAAC Reaccredited "A" (CGPA 3.24) | College with Potential for Excellence by U.G.C. | FIST by DST | STAR College by DBT, Govt. of India

उपस्थानक : डॉ. भा. सं. चंद्रकांतदास पाटील
 प्राचार्य : अण्णकुमारजी साठुगे

महाविद्यालयात प्रथम

सायन्स : पिनाज शेंडके 98.16%
 सायन्स : माने सिध्दी 98.16%
 कॉमर्स : पद्मोदन कुलकर्णी 97.71%
 आर्ट्स : योगेश्वर पाटील 95.17%

सचिव : प्राचार्य - श्री. सुभाषी पावडे
 डॉ. आर. आर. कुंभार

१२ वी सायन्स मधील गुणवंत विद्यार्थी

सुधीर शेंडके 97.66%
 सिध्दी शेंडे 97.66%
 सत्यदीप्ती अडेसाई 97.60%
 शिवा पोदार 97.5%
 नेहा शिंदे 97.5%
 अमोल उज्वळ 97.5%
 शिवा सुतार 97.5%
 शिवकिरी शेंडे 97.33%
 शिवा पाटील 97.33%
 शीरी शेळके 97.16%
 सपर शिंदे 97.16%
 शिवधर शेंडे 97.16%
 शंभु पाटील 97.16%
 अमरा कुलकर्णी 97.16%
 अजय पावडे 97.16%
 शिवेश शेळके 96.83%
 सनी चव्हाण 96.83%
 सा कुलकर्णी 96.5%
 शिव पाटील 96.33%
 शिवेश कुलकर्णी 96.33%
 सविना कुलकर्णी 96.33%
 अंजना शेंडे 96.16%
 शिवीका शेंडे 96.00%
 सुनील शेंडे 96.00%

१२ वी कॉमर्स मधील गुणवंत विद्यार्थी

सं शिंदे 96.83%
 अमर 96.50%
 सपर शेंडे 96.33%
 अमरा पावडे 96.33%
 सविना शेंडे 96.33%
 शिवा पावडे 96.17%
 शिवकिरी पाटील 96.00%
 सपर शेंडे 95.33%
 शिवा कुलकर्णी 95.17%
 शिवा शेंडे 95.17%
 शिवा शेंडे 95.00%
 शिवा शेंडे 95.00%
 सपर पाटील 95.00%
 शिवीका शेंडे 94.83%
 शिवा शेंडे 94.33%
 शिवा शेंडे 94.17%
 शिवा कुलकर्णी 93.83%
 सपर पाटील 93.83%
 सनी पाटील 93.50%
 शिवा शेंडे 93.50%
 शिवा शेंडे 93.50%

१२ वी आर्ट्स मधील गुणवंत विद्यार्थी

सं शेंडे 91.83%
 शिवा शेंडे 90.00%
 शिवा शेंडे 87.83%
 सनी शेंडे 86.83%
 सनी शेंडे 86.00%
 सनी शेंडे 85.83%
 सनी शेंडे 85.50%
 सनी शेंडे 85.17%
 सनी शेंडे 85.00%

विज्ञान ९०% पेक्षा जास्त २१७ विद्यार्थी | गणित - १०० पैकी १०० - १६ विद्यार्थी | इलेक्ट्रॉनिक्स - १०० पैकी १०० - ३ विद्यार्थी | कॉम्प्युटर सायन्स - १०० पैकी १०० - १ विद्यार्थी
कॉमर्स ९०% पेक्षा जास्त ५७ विद्यार्थी | आय.टी. १०० पैकी १०० - ३ विद्यार्थी | मॅथ्स - १०० पैकी १०० - ३ विद्यार्थी | अकौन्टसी - १०० पैकी १०० - १ विद्यार्थी
आर्ट्स ९०% पेक्षा जास्त - ३ विद्यार्थी | ८०% पेक्षा जास्त - २१ विद्यार्थी

विवेक २०२०-२१

दि प्रेस रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक अँक्ट - नियम ८ फॉर्म ४ प्रमाणे निवेदन

- प्रकाशन स्थळ : विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)
- प्रकाशन काळ : वार्षिक
- प्रकाशकाचे नाव : प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : विवेकानंद कॉलेज, ताराबाई पार्क, कोल्हापूर - ४१६ ००३, मो. : ९८२२६६४०८२

- संपादकाचे नाव : डॉ. आरिफ शौकत महात
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : विवेकानंद कॉलेज, ताराबाई पार्क, कोल्हापूर - ४१६ ००३ मो. ९८६०८५७०८९
- मुद्रक : श्री. प्रदीप शंकरराव पडवळे
- पत्ता : श्री मुरारी मुद्रणालय, वाय.पी.पोवार नगर, कोल्हापूर. मो. ९८९०१७७०७७

- संगणक/अक्षर रचना : श्री. सुनील धोंडोराम सुतार
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : सूनन डिझाईन, निवृत्ती चौक, कोल्हापूर कोल्हापूर. मो. ७२७६०३६६६४
- स्वामित्व : विवेकानंद कॉलेज, ताराबाई पार्क, कोल्हापूर - ४१६ ००३

मी प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार जाहीर करतो की, वरील माहिती माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य आहे. या अंकातील मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही. लेखनाची निवड, संपादन व मुद्रित शोषण विभागीय संपादकांनी केलेले आहे. (खाजगी वितरणासाठी)

(स्वायत्त) कोल्हापूर

आमचा अभिमान

विवेकानंद कॉलेजच्या कोरोना रणरामिणी

कोरोना शव वाहिका चालक

कु. प्रिया पाटील
B.Sc. I

(Dream Team)

कु. अर्पिता राजत
B.B.A. II

(Dream Team)

कु. आंचल कतरे
12th, Sci.

(We Care)

कु. स्नेजल येलडी
B.B.A. I

कोरोना योद्धा...

आय.आय.टी. यशस्वी विद्यार्थ्यांचे हार्दिक अभिनंदन !

कु. श्रीहरी देशपांडे
Rank - 4600

कु. प्रतिक पुजारी
Rank - 2841

कु. महेश्वर भोसले
Rank - 17640

कु. रितेश पाटील
NATA Qualified

कु. सार्थक जाधव
JEE Air-61 (NCHMCT)